

Instytut Pamięci Narodowej - Katowice

<https://katowice.ipn.gov.pl/pl3/aktualnosc/152720,Briefing-z-udzialem-prezesa-IPN-dr-Karola-Nawrockiego-na-temat-podsumowania-15-l.html>
2022-08-19, 14:10

Briefing z udziałem prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego na temat podsumowania 15 lat pracy nad odzyskiwaniem materiałów archiwalnych zniszczonych przez Służbę Bezpieczeństwa - Katowice, 20 października 2021

20 października 2021 r. w siedzibie Oddziału IPN w Katowicach (sala konferencyjna, ul. Józefowska 102) odbył na briefing podsumowujący 15 lat pracy nad manualną rekonstrukcją dokumentów zniszczonych przez Służbę Bezpieczeństwa prowadzonych przez katowickie archiwum IPN.

W konferencji wzięli udział:

dr Karol Nawrocki, prezes Instytutu Pamięci Narodowej,

dr Andrzej Sznajder, dyrektor Oddziału IPN w Katowicach,

dr Renata Dziechciarz, naczelnik Oddziałowego Archiwum IPN w Katowicach.

- Te podniszczone dokumenty wyglądają jak puzzle, które trzeba złożyć, aby opowiedzieć pewną historię - mówił prezes IPN dr Karol Nawrocki, podsumowując prace katowickiego Archiwum IPN. - To unikatowy projekt, wyjątkowy w skali całego kraju - podkreślił. Jak dodał, „praca historyków i archiwistów wymaga głębokiej skrupulatności i cierpliwości. (...) To benedyktyńska praca”. - W ciągu kolejnych 15 lat odnajdziemy nowe historie. Z wielką niecierpliwością czekamy na dalsze sukcesy naszych archiwistów - zapowiedział prezes IPN.

Dyrektor Oddziału IPN w Katowicach dr Andrzej Sznajder przypomniał, że archiwum katowickie jest drugim po warszawskim pod względem wielkości, jeśli chodzi o zgromadzony zasób - ponad 12 tys. m.b. jednostek archiwalnych. Katowicki oddział IPN i jego archiwum należy też do czołówki archiwów pod względem digitalizacji tychże dokumentów i ich udostępniania. *- Nasze czytelnie w Katowicach oraz w Częstochowie i Bielsku-Białej odwiedziło przez te lata ponad 25 tys. użytkowników - podkreślił dr Sznajder. - Wyjątkowy w skali całego kraju jest zasób powstający z odzyskanych materiałów, które na przełomie 1989 i 1990 zaczęto niszczyć - dodał dyrektor IPN w Katowicach.*

Po konferencji dziennikarze zwiedzili Oddziałowe Archiwum IPN w Katowicach (przy ul. Józefowskiej 102). W programie: wizyta w pracowni i magazynach archiwalnych. W pracowni archiwalnej zaprezentowano metody rekonstrukcji oraz przykłady odzyskanych archiwaliów. W magazynie niejawnym nastąpiła prezentacja ciągu akt, m.in. pudeł zawierających ścinki dokumentów, akta księży, akta zniszczone przy użyciu niszczarek.

Oddziałowe Archiwum IPN w Katowicach, jako jedyne w kraju, przejęło w 2001 r. od Delegatury Urzędu Ochrony Państwa w Katowicach 267 worów ewakuacyjnych ze zniszczonymi aktami.

Rzeczywistość okazała się ciekawsza i bogatsza (i niewiele mniej sensacyjna) niż fabuła filmu „Psy“: dokumenty w ostatniej wręcz chwili uniknęły zniszczenia, odzyskują życie w rękach archiwistów i co więcej - służą historykom do odtwarzania przeszłości, a prokuratorom z Biura Lustracyjnego - do jej porządkowania w prowadzonych procesach - przyznaje dr Renata Dziechciarz, naczelnik pionu archiwalnego IPN w Katowicach.

Od 2006 r. rozpoczęto systematyczną pracę nad odzyskiwaniem materiałów archiwalnych

w wyniku czego uporządkowano i sklejono:

19 000 jednostek archiwalnych spraw operacyjnych i obiektowych;

1 000 jednostek archiwalnych spraw administracyjnych;

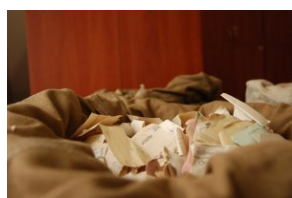
łącznie to 125 metrów bieżących akt;

uporządkowano i sklejono 170 mb. kart ewidencyjnych.

Zrekonstruowane materiały bezpośrednio po zakończeniu działań konserwatorskich są włączane do zasobu i udostępniane na ogólnych zasadach.

W kilku przypadkach odzyskane materiały w znacznej mierze zostały wykorzystane do prowadzonych postępowań lustracyjnych i pozwoliły na uzyskanie orzeczeń skazujących. Dokumenty cieszą się zainteresowaniem naukowców i dziennikarzy. Do archiwaliów zasługujących na szczególną uwagę badaczy należą dokumenty z okresu powojennego (sprawy prowadzone przeciwko członkom Armii Krajowej, Wolności i Niezawisłości, Konspiracyjnego Wojska Polskiego, Narodowych Sił Zbrojnych) oraz z lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych (NSZZ „Solidarność”, akta osób internowanych). Sporo jest materiałów dotyczących agentury, kontroli zakładów przemysłowych, fotografii wykonanych osobom śledzonym przez funkcjonariuszy SB, broszur, ulotek czy publikacji MSW. Wśród odzyskanych materiałów operacyjnych znalazło się też ponad tysiąc *Teczek Ewidencji Operacyjnej na Księdza* (tzw. TEOK).

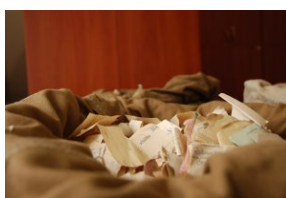
Tzw. „materiały z worów” doczekały się już kilku artykułów naukowych i popularnonaukowych, dwóch filmów dokumentalnych: „Potargana historia w reż. Jędrzeja Lipskiego i Piotra Mielecha (2007) oraz „Pocięty życiorys” w reż. Julity Wołoszyńskiej i Alexa Pavloviča (zrealizowany dla programu TVP 2 w 2012 r.) oraz międzynarodowej konferencji; stały się też powodem bliskiej współpracy fachowców z archiwów IPN i Instytutu Gaucka oraz wielu działań popularyzujących zasób IPN.

Materiały archiwalne zniszczone przez Służbę Bezpieczeństwa w zasobie Oddziału IPN w Katowicach. Fot. Archiwum IPN w Katowicach

Materiały archiwalne zniszczone przez Służbę Bezpieczeństwa w zasobie Oddziału IPN w Katowicach. Fot. Archiwum IPN w Katowicach

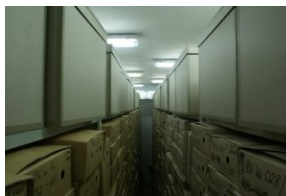
Materiały archiwalne zniszczone przez Służbę Bezpieczeństwa w zasobie Oddziału IPN w Katowicach. Fot. Archiwum IPN w Katowicach

Materiały archiwalne zniszczone przez Służbę Bezpieczeństwa w zasobie Oddziału IPN w Katowicach. Fot. Archiwum IPN w Katowicach

Materiały archiwalne zniszczone przez Służbę Bezpieczeństwa w zasobie Oddziału IPN w Katowicach. Fot. Archiwum IPN w Katowicach

Materiały archiwalne zniszczone przez Służbę Bezpieczeństwa w zasobie Oddziału IPN w Katowicach. Fot. Archiwum IPN w Katowicach

Materiały archiwalne zniszczone przez Służbę Bezpieczeństwa w zasobie Oddziału IPN w Katowicach. Fot. Archiwum IPN w Katowicach

O problemie pracy nad ścinkami można szerzej przeczytać w następujących artykułach:

Wojciech Krupa, Jarosław Łabowicz, [„Informacja o dokumentacji pochodzącej z tzw. worków ewakuacyjnych przekazanych przez Urząd Ochrony Państwa do zasobu archiwalnego Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach”](#), „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej” 2010, t. 3, s. 197–204

Anna Badura, Karolina Wieczorek, [„Międzynarodowa konferencja „Uratowana historia. Wykorzystanie technologii informatycznej w procesie rekonstrukcji zniszczonych materiałów archiwalnych”](#)”, Katowice, 19 lutego 2014 r., „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej” 2015, t. 8, s. 319–322

Wojciech Krupa, Jarosław Łabowicz, „Makulatura” z SB, „Pamięć.pl”, nr 11(44)/2015, s. 27–30

Wojciech Krupa, Jarosław Łabowicz, Archiwalny recycling, „Czasypismo”, nr 1(7)/2015, s. 190–196

Tomasz Marszałek, Jarosław Łabowicz, Łukasz Wiecha, Rekonstrukcja zniszczonych materiałów archiwalnych. Porównanie metod stosowanych w Archiwum Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach i Urzędzie Gaucka (BStU) w Berlinie [w:] Archiwa – Historia – Pamięć. Bilans 15 lat działalności archiwalnej Instytutu Pamięci Narodowej, red. naukowa Jerzy Bednarek, Rafał Leśkiewicz, Paweł Perzyna, Łódź–Warszawa 2018, s. 205–210

prok. Andrzej Majcher [„Dowody odzyskane z makulatury”](#)

Zapraszamy do obejrzenia dokumentu „Potargana historia”. Film opowiada o odzyskiwaniu materiałów archiwalnych, które zostały zniszczone przez Służbę Bezpieczeństwa.

W zasobie Oddziałowego Archiwum IPN w Katowicach znajduje się 12 247 mb. akt. Zgromadzono ponad 913 mb. kartotek oraz ponad 47 mb. innych pomocy ewidencyjnych. W Cyfrowym Archiwum zamieszczono ponad 5 700 000 rekordów (2 715 995 opisów j.a. i 3 049 160 rekordów indeksów osobowych), opisujących posiadane przez nas dokumenty. Do bazy danych zdjęć wprowadzono ponad 7 600 fotografii z dokładnym opisem. W celu ułatwienia dostępu do materiałów i ich ochrony zdigitalizowano 33 495 j.a. co daje ponad 62 terabajtów danych. Niezależnie od tych danych zeskanowano ponad 300 mb. kartotek oraz niemal 200 j.a. pomocy ewidencyjnych.

W ostatnich latach jesteśmy szczególnie zaangażowani w przygotowywanie wniosków dla Kancelarii Prezydenta RP o nadanie Krzyża Wolności i Solidarności. Jest to odznaczenie przysługujące działaczom opozycji antykomunistycznej z lat 1956–1989. OAIPN w Katowicach przygotowało ponad 1300 wniosków o nadanie KWIS. Do tej pory odznaczenia zostały wręczone ponad 1100 osobom.

Realizujemy również ustawę o nadaniu statusu działacza opozycji. Do tej pory decyzje w tych sprawach wydano niemal 2100 osobom.